

ACTUALITATE / POLITICĂ

„Nu cerem încredere, cerem testabilitate”: ideea unei comunități care poate disciplina statul

Articol scris de: Ruxandra Hurezean 19/01/2026

România nu duce lipsă de oameni deștepți. Duce lipsă de ceva mult mai rar: instituții care fac rigoarea inevitabilă și impostura costisitoare.

Aceasta este ideea de plecare a eseului „România care gândește: coloana vertebrală a unei administrații funcționale”, publicat de economistul Sebastian Buhai. Textul își are originea într-un diagnostic confirmat în fiecare zi: decizii publice luate pe repede înainte, cu argumente „din burtă”, fără calcule transparente, fără alternative comparate și fără o verificare serioasă după ce măsura a fost aplicată.

Ioan-Sebastian Buhai este un economist, cercetător la Stockholm și Paris ale cărui interese de cercetare acoperă microeconometria, economia muncii, organizarea industrială și microeconomia aplicată în sens larg. Născut în Cluj-Napoca, Sebastian Buhai este deținătorul unui doctorat și unui master în economie de la Institutul Tinbergen și Universitatea Erasmus din Rotterdam, precum și o dublă diplomă de licență de la University College Utrecht, Universitatea Utrecht: o licență în științe (matematică și fizică teoretică) și o licență în științe sociale (economie, drept și științe politice).

Buhai spune că problema nu stă în lipsa inteligenței individuale, ci în felul în care România își validează competența. După 1989, sistemul care ar fi trebuit să producă metodă și responsabilitate (universități, institute, criterii de evaluare, „vârful simbolic”) a rămas prins în stimulente greșite: opacitate, auto-validare, conflicte de interese și blocarea competiției reale cu standardele internaționale.

Consecința nu rămâne în mediul academic. Ea se transferă în actul de guvernare: politici adoptate fără analiză cost-beneficiu, fără scenarii „ce s-ar întâmpla dacă” (contrafactice) și fără evaluări ex post (adică fără să măsurăm dacă a funcționat sau a eșuat).

Premisa incomodă: Statul nu-și finanțează criticii

În loc să propună încă o „reformă” abstractă, autorul pornește de la o premisă care, în România, sună aproape cinic, deși e realistă: statul nu va finanța stabil și credibil critica propriilor politici. Iar când o face, o face accidental și pe termen scurt.

De aici vine propoziția-cheie a eseului: durabilitatea nu „se speră”, se proiectează. Cu alte cuvinte, dacă vrei analiză serioasă, trebuie să construiești o infrastructură independentă.

Soluția – o „comunitate analitică”, nu un alt club de experți

Propunerea centrală este construirea deliberată a unei „comunități analitice românești”, cu oameni din diaspora și din țară, dar legați nu prin relații sau notorietate, ci prin standard.

Buhai insistă pe o diferență esențială, care lovește exact în obiceiurile spațiului public: expertiza nu e o funcție de titlu și „ștampilă”, ci de metodă și de capacitatea de a fi contrazis corect. Într-o comunitate serioasă, standardul nu este „poți invoca”, ci „poți demonstra”. Iar demonstrația trebuie să fie verificabilă, replicabilă și corectabilă.

Aici apare o altă formulare cu potențial de regulă publică: „Nu cerem încredere, cerem testabilitate”. Nu contează cine „te-a ales”; contează cine poate verifica ce ai făcut.

Cum ar arăta independența „pe bune”

Eseul insistă că independența nu se declară în misiuni frumoase, ci se construiește. Autorul vorbește despre o triadă:

1. independență financiară: finanțare diversificată și bariere clare între bani și decizia editorială;
2. independență metodologică: reguli publice despre ce e probă, ce e incertitudine, ce e limită, ce e eroare;
3. independență reputațională: validare prin comunitatea științifică relevantă și standarde verificabile, nu prin ranguri locale.

Apoi, punctul sensibil în România: captura.

Ce este „captura” în viziunea lui Sebastian Buhai? Este situația în care o inițiativă, o instituție sau o platformă care ar trebui să fie independentă ajunge să fie controlată sau neutralizată de actorii pe care ar trebui să-i evalueze ori să-i disciplineze.

Captura nu e un accident, e rezultatul previzibil al stimulentei, afirmă autorul. De aceea, „anti-captura” trebuie gândită din start: diversificare de finanțare, firewalls, guvernanta cu rotație, comitete externe credibile, audit și transparență despre cine finanțează și ce nu poate cumpăra niciodată.

Pe scurt: captura trebuie făcută costisitoare și ușor detectabilă.

Producție, nu conversație: ce ar livra această infrastructură

O idee pe care eseul o repetă, asemenea unui refren: „comunitate” nu înseamnă listă de nume sau poze de conferință. Înseamnă producție regulată, publică, verificabilă. Restul e doar conversație.

Autorul propune o disciplină de producție cu „două viteze”, adaptată la felul în care se iau deciziile în realitate:

a). note rapide de reacție, scurte, dar „curate metodologic”, pentru momentele în care politica se mișcă repede și improvizatia produce pagube;

b). rapoarte tematice și un raport anual de referință, pentru învățare instituțională, acumulare și comparație în

timp.

Notele rapide ar avea un format standard, tocmai ca să reducă spațiul de manipulare: întrebarea precisă, datele, ipotezele, calcule transparente (cu intervale de incertitudine, nu certitudini fabricate), alternative cu trade-off-uri și o secțiune obligatorie de limite: ce nu știm și ce ar schimba concluzia. În plus, ar fi documente cu versiuni și actualizări, nu „postări” aruncate în fluxul birocratic.

Cinci mecanisme concrete

În rezumatul eseului sunt schițate și câteva mecanisme complementare care ar întări această infrastructură: un institut independent pentru estimarea impactului fiscal-bugetar, analiză de impact obligatorie cu răspuns procedural la critică, competiții academice reale cu evaluare externă și audit, acces securizat la microdate administrative și o platformă publică independentă de analiză a politicilor, cu filtrare editorială și transparență metodologică.

Platforma, insistă autorul, nu ar fi „un blog”. Ar fi o infrastructură de disciplină: impune standard, obligă la ipoteze și limite explicate și face pseudo-expertiza nesustenabilă pe termen lung.

Miza: de la „comentariu” la „coloană vertebrală”

În fond, eseu propune o schimbare de regim intelectual: de la comentariu la infrastructură, de la improvizatie la standard, de la „cine zice” la „cum dovedește”. Iar în spatele acestei ambiții se află o intuiție simplă: într-o administrație fragilă, eroarea nu rămâne doar pe hârtie. Devine procedură, buget, reglementare și, în cele din urmă, cost social.

Citește și: Uniunea Europeană: cine decide, cât costă unanimitatea și ce pârgii are Bruxelles-ul

Urmărește canalul „PRESShub” pe WhatsApp. Cele mai importante știri ale zilei sunt disponibile aici

Urmărește canalul „PRESShub” pe Telegram

Urmărește PressHUB și pe Google News!